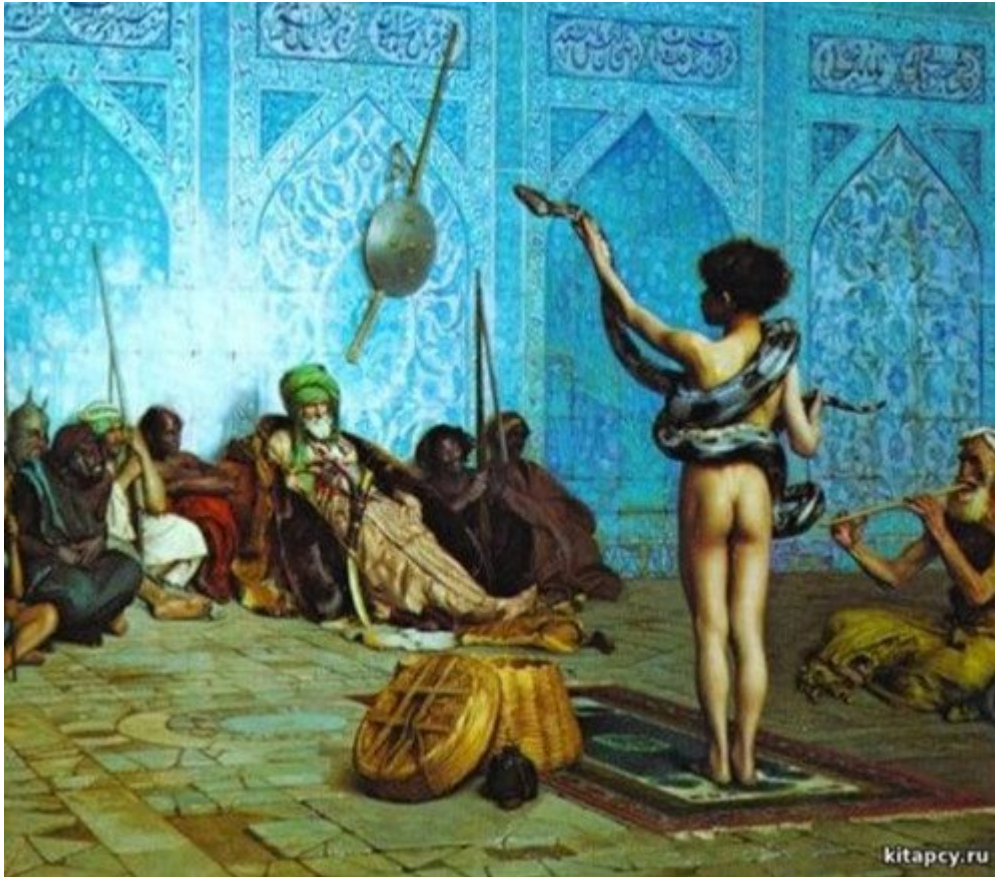

Syýasy taňrylar

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Syýasy taňrylar SYÝASY TAŇRYLAR

Edward Said (1935- 2003)...

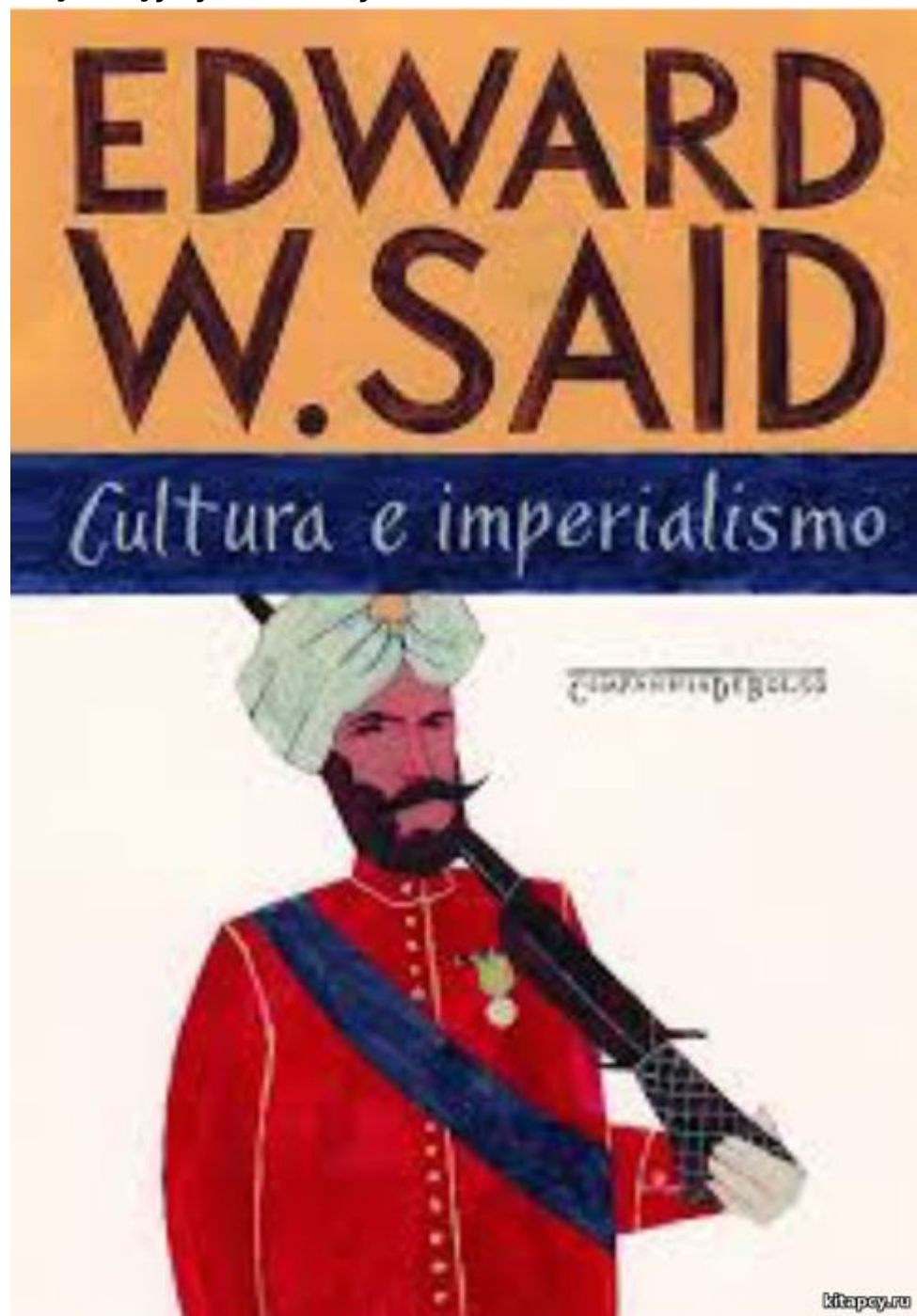
Palestinaly hristian atadan we liwanly hristian eneden bolan. Ierusalimde iňlisleriň «Anglikan St.George» kolležinde, Kairde arap dünýäsiniň döwlet ýolbaşçylaryny ýetişdiren Wiktoriýa kolležinde we ABŞ-nyň Massaçusets şatyndaky «Norhfield Mount Hermon» mekdebinde okady. Yzyndanam...

Prinston uniwersitetini tamamlady, Garward uniwersitetinde doktorlyk dissertasiýasyny gorady. Kolumbiýa uniwersitetinde mugallymçylyk etdi. Stanford we Ýel uniwersitetlerinde işledi. Onuň diýseň göz gamaşdyryjy ylmy karýerasy bardy. Tä 1967-nji ýylda arap-ysraýyl urşy turýança...

Şol wagta çenli syýasat bilen kân ugry ýokdy, gyzyganokdy. Çepçilere (sosialistlere) ýakyn durýardy.

Ol meşhur ýazyjy Taryk Ala 1994-nji ýylda beren interwýusynda şeýle diýdi:

«1967-nji ýyla çenli özüm barada öz işi bilen meşgul biri bolmakdan başga hiç zat pikir edemokdym. Uruşda nämedir bir zatlara göz ýetirmäge başladym. Meselem, Edmund Wilson, Isaiah Berlin, Reinhold Niebuhr ýaly medeni gahrymanlarymyň köpüsiniň yňdarma sionistlerdigine üns berdim. Olar diňe bir Ysraýylyň tarapyny tutmak bilen çäklenmän, eýsem araplara garşy çäksiz duşmançylyk besleýärdiler...”

Said şondan soň Palestinanyň Azat-edijilik hereketi bilen ýakyndan gyzyklanyp başlaýar. “El Fetih” – Palestinany Azat ediş guramasy we sürgündäki Palestinanyň döwlet geňeşine gatnaşdy.

Günbataryň zyýanly çemeleşmelerini ýykmaq üçin «Orýantalizm-gündogarşynaslyk» kitabyny ýazdy.

ABŞ-daky ylmy we habar beriş serişdelerinde ady «terrorçylaryň professory» boldy! Ruhdan düşmedi.

Ikitaraplaýyn geçirilýän Palestina-Ysraýyl parahatçylyk boýunça duşuşyklara gatnaşdy.

Ýaser Arafat bilen işleşdi.

• Şübhe öldürjidir

Edward Said söhbetlerinde Tarık Ala Arafat barada şeýle diýdi:

«Onuň akyl-paýhasyndan, çakganlygyndan, ýatkeşliginden, şahandazlygyndan täsirlenmän bilmedim, häziрем şeýle. Ol elmydama öwrenmäge döwtalap adamdy. Aglaba arap liderleriň tersine oňa ýakynlaşmak kyn däldi.»

Şu ýeri has gyzykly:

«Ol turuwbaşdan meni amerikaly hasaplaýardy. Maňa amerikan wekili hökmünde garaýardy. Amerikada ýaşayan biriniň özbaşdak hereket edip biljegine, kişiniň öz pikirleriniň tarapyny tutup biljegine, meniň aktiw hereket bilen jebislige gol ýapýan bir palestinalydygyma we amerikan syýasatyny ýazgarýandygyma hiç düşünenokdy. Ol muňa hiç ynanyp bilmedi. Meni hemişe amerikan maksatnamasynyň taýýarlan adamydyr öýtdi.»

EDWARD W. SAID THE QUESTION OF PALESTINE

"A compelling call for identity and justice." — Anthony Lewis

kitapcy.ru

Şübhe – iň howply zäherdir, gatnaşyklary öldürip taşlaýjydyr!
Said bilen Arafatyň arasyna-da şübhe giripdi.

Ýogsam bolmasa...

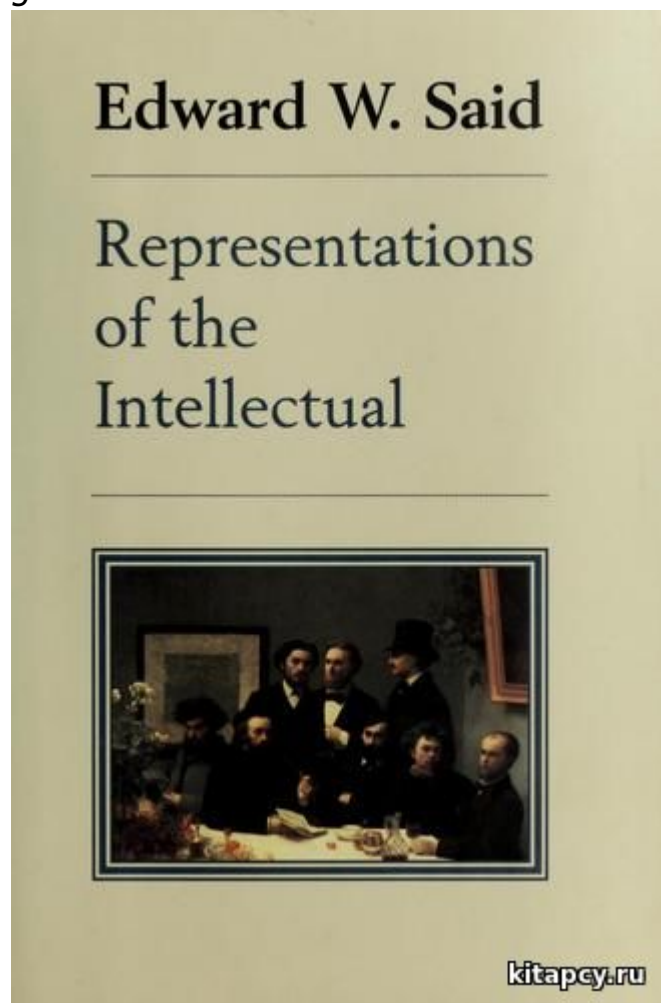
– Said ýarag güýjüne daýanýan çözgüde garşy çykýardy;

– Said «Camp David» duşuşygy ýaly ABŞ-Ysraýyl diýdimzorlugyna garşy çykýardy.

Said 2001-nji ýylda şuny ýazdy:

«Palestinalylar has gowy ýerlere mynasyp. Arafat we onuň emrindäkilere bil baglap bolmajakdygyny aç-açan aýtmalydyrys. Palestinalara asyl gerek zat – «Alyň ala meýdanynda» garşylyk görkezip bilýän, halky bilen bir jan-bir ten bolup işleşip

bilýän liderler gerek. Olara iş şertnamalaryny goramagyň we VIP geçelgelerini täzelemegiň ugrunda hallan atyp ýören erni şybykly, ynamdan gaçan we edebini ýitiren çişik býurokratlar gerek däl.»

Palestin hökümeti Saidiň kitaplaryny okamagy gadagan etdi!

Ol bolsa «Intellektual» kitabynda şeýle ýazdy:

«Haýsydyr bir jynsdan syýasy taňra ynanmaga we şol taňrynyň hataryna goşulmaga garşy çykýaryn. Ikisiniň-de intellektual adam üçin gelşiksiz hereketlerdigine ynanýaryn.»

Yzyndanam tutanýerlilik bilen göreşmegiň, töwekgelçilik etmegiň, özüni orta atmagyň, belli prinsiplere baglanmagyň, garpyşmada ýaralanmakdan gorkmazlygyň we dünýewi dawatary gursagynda görtermegiň bir intellektual üçin berýän ähmiýetine ünsi çekdi...

Onuň näme diýjek bolanyny düşündirmäge synanşaýyn:

- **Progressiwiň hyýanaty**

Fransuz filosofy Žýulýen Benda (1867-1957)...

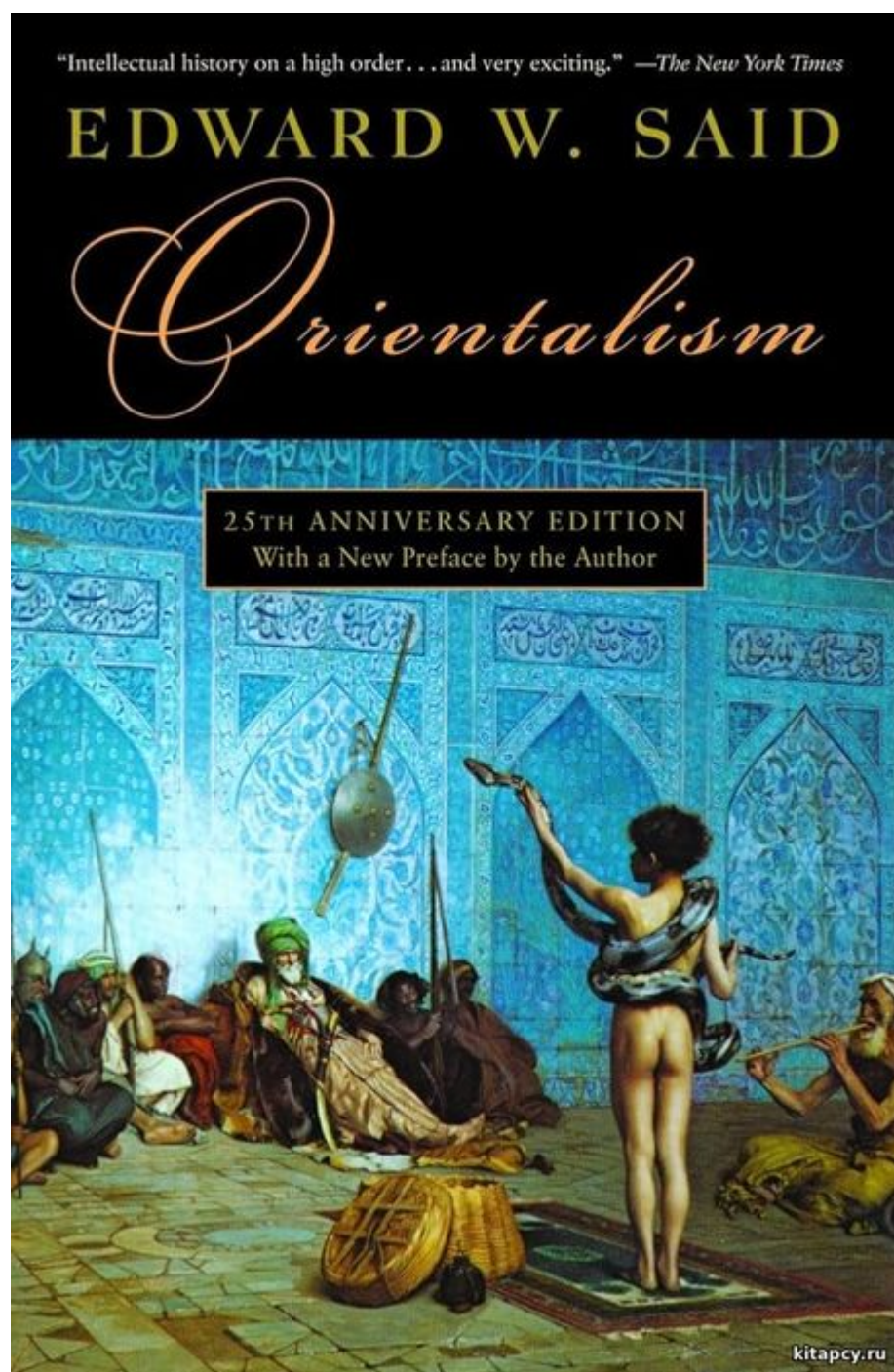
«Progressiwleriň dönükligi» kitaby bilen meşhurlyk gazandy.

Işlerini bir gapdala oklap prinsiplerinden gyşaran intelligensiýanyň wekillerine garşy tikenekli tankydy bellikleri etdi.

Intellectual – şahsy bähbidini aramaýan, ebedik hakykatyň we adalatyň ugrunda pelesañ kakýan hem-de diýdimzor häkimiýete garşy dikleşip bilýän şahsdyr.

Intellectual – galyba giren sözler-pikirler bilen bolşuna görä şerbet berip, ýalynjaňlyk etmez...

Intellectual – akymyň badyna özüni aldyрман, akymyň güýjüne garşy kürek urup bilýän adamdyr...

Ýeri... Saidiň geçen ömür ýoluny gördük, onuň ady rowaýata öwrülen Ýaser Arafata-da garşy gidip bilen progressiw biri bolandygyna göz ýetirdik.

Bendanyň intellektual kesgitlemesi bilen tanyş bolduk.

Hem hernaçe gynansagam ýurdumyzdaky «intellektuallaryň» hallaryny görýäris:

– Dowamly «günä ýuwma» çäreleri-pöwhe ham çalyşmalar, dondan dona girmeler...

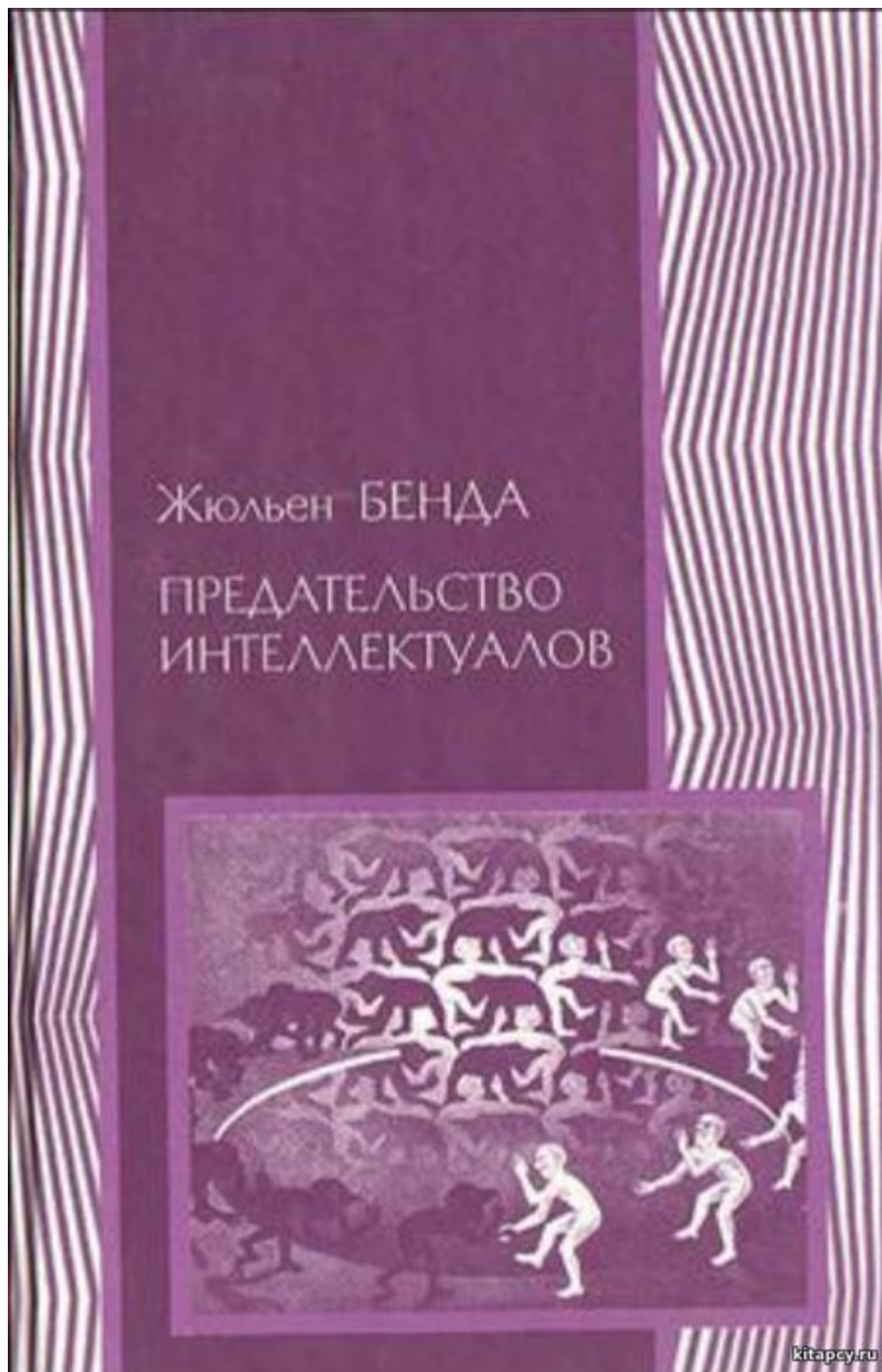
– Adamlaryň başdan geçirýäm jebri-jepalaryny-gysyşlary görmezlige salmalar...

– Geplemeli, ýazmaly ýerde dymyp durmalar, ýazman oturmalar...

– Häkimiýeti eýeläp oturan köpbilmişleriň suwuna gitmeler...

Hemişe biziň garşymyza gidenler – professional režimiň şahsy bähbidini arayan adamlary boldy!

Adamlaryň «intelligensiýa-intellektual» sözünü eşdenlerinde, tisginjiremelerine geň galyp oturasy iş ýok. Halky bir kenara zyňyp, «galamynyň ujuny ýalaýanlaryň» ýagdaýy gynansak-da şeýle bolup geldi!

Ynha... intellektuallaryň şeýlekin haly ýurdumyzdaky aňyýeti, düşüňjani doňňara daşa öwürüp taşlady! Aň werzişleri syýasaty ýabanylaşdyrды.

Syýasaty täzeden ýola goýup, syýasy heýjany döreder ýaly bolmady. Umytsyzlyk-çäresizlik jemgyýeti ölüm howply virus deýin gurşap aldy.

Bu ahwal göreş ruhuny maýyp-müjrup edip taşlady.

Bularyň netijesinde... Howul-hara netije gazanyp boljak «syýasy hünärmenligi» ýeke-täk göreş görnüşine öwürdiler!

Bugün diňe käbir syýasatçylar däl, sagdan-soldan käbir intellektuallaryň-da A.Güli talaşgärlige hödürlemegi bularyň

netijesidir.

Intelligensiýamyz öte peseldi.

Elimiz şemli syýasy taňrylara baş galdyran E.Saidleri
gözleýäris...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 27.04.2018 ý. Publisistika